

Співфінансується
Європейським Союзом

Національний університет
«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
Кафедра міжнародних відносин

СИЛАБУС

з навчальної дисципліни «Європейські студії» (за підтримки модулю Жана Моне
INTEGTRADE)

Рабінович Марина Львівна

PhD, старший викладач, m.rabinovych@ukma.edu.ua

Програма навчання 5_тижнів,____літній семестр 2024 р.

Обсяг годин – 40

з них:

Лекційних: 18

Семінарських: 22

Практичних:

Самостійної роботи:

Залік: 4

Семестр викладання – 2

Форма контролю – інфографіки на основі
Угоди про асоціацію Україна-ЄС

Кредитів за курс –

2. Анотація дисципліни

Навчальний курс «Європейські Студії» спрямований на ознайомлення студентів з еволюцією, основами законодавства та інституціональної організації Європейського Союзу, а також історією та перспективами ролі Євросоюзу як глобального актора. Оскільки курс реалізується, зокрема, в рамках модулю Жана Моне INTEGTRADE за підтримки

Європейського Союзу, особливу увагу в рамках курсу буде приділено ролі вільної торгівлі як основи інтеграції держав Євросоюзу та зміцнення ролі ЄС на міжнародній арені. Курс також має на меті ознайомити студентів з тенденцією зростання ролі неторгових цілей, таких як боротьба зі зміною клімату, сталий розвиток, верховенство права та боротьба із корупцією, у торговельній політиці ЄС та угодах про зовнішню торгівлю між Євросоюзом і третіми країнами. Ця тема є особливо актуальною для України в контексті імплементації Угоди про Асоціацію включно із Поглибленою та Всеосяжною Зоною Вільної Торгівлі (ПВЗВТ) і перспективи членства в Європейському Союзі, що вимагатиме повної інтеграції України до Внутрішнього ринку ЄС. Засвоєння програми супроводжується розвитком в студентів навичок роботи з науково-політичною літературою, аналітичними текстами та релевантним законодавством, а також комунікування складних політичних та правових явищ простою мовою та за допомогою графічних засобів (створення інфографік). За результатами курсу, студенти сформуують детальне розуміння сучасного стану розвитку ЄС, стану та перспектив відносин Україна-ЄС, а також торговельної лібералізації як основи функціонування Союзу та еволюції його ролі на міжнародній арені.

3. Мета вивчення дисципліни

Мета курсу складається з чотирьох ключових, рівнозначних компонентів:

1. Ознайомити студентів із теоретичними основами дисципліни «Європейські студії» та сучасним станом розвитку Європейського Союзу та його глобальної ролі.
2. Сформуувати в студентів розуміння ролі торгівлі у розвитку Євросоюзу та його глобальної ролі, а також причин та наслідків зростання неторгових цілей у торговельній політиці ЄС.
3. Сформуувати в студентів знання про Угоду про Асоціацію та ПВЗВТ як основу взаємодії Україна-ЄС та європейської інтеграції України.
4. Покращити навички студентів, пов'язані з комунікацією європейської інтеграції України, зокрема, за допомогою графічних матеріалів.

У результаті проходження курсу студент знатиме:

- **Ключові теорії європейської інтеграції** (функціоналізм та неофункціоналізм, багаторівневе управління) та **шляхи застосування загальних теорій міжнародних відносин до феномену євроінтеграції** (реалізм, ліберальний міждержавний підхід, конструктивізм).
- **Основні етапи розвитку європейської інтеграції** від створення Європейської спільноти з вугілля та сталі до актуальних подій в світлі підтримки Євросоюзом України у війні, розв'язаній РФ.
- Засади, на яких ґрунтується **Спільний Ринок ЄС**, та роль, яку торгівля відіграє у функціонуванні Європейського Союзу та реалізації ним неторговельних цілей в сфері сталого розвитку, боротьби зі зміною клімату, захисту прав людини, верховенства права тощо.

- Як функціонує Угода про Асоціацію Україна-ЄС та на яких засадах реалізується вільна торгівля між Україною та Євросоюзом.

Вмітимо:

- Користуватися базою даного законодавства ЄС EULEX, релевантною науковою літературою та аналітикою.
- **Розуміти та пояснювати зв'язки між різними сферами політики**, зокрема, торговельною політикою та політиками в сфері сталого розвитку, антикорупції, верховенства права
- **Орієнтуватись в змісті Угоди про асоціацію** та характеризувати основні зобов'язання України щодо наближення законодавства до законодавства ЄС в різних сферах (торгівля товарами, послугами, публічні закупівлі, боротьба зі зміною клімату).
- Комунікувати інформацію про європейську інтеграцію, зокрема, за допомогою графічних методів.

5. Організація навчання. Календарно-тематичний план

Види робіт/методи навчання	Кількість занять	Оцінювання Максимум балів за заняття	Разом
Участь у семінарських заняттях (у форматі обговорення чи дебатів)	11	4 1 бал – пасивна участь, присутність 2 бали – доповнення і коментарі; 3 бали - активна участь у роботі семінару/у груповій роботі; 4 – змістовна відповідь підготовка додаткової інформації чи матеріалів (за необхідності).	44
Фінальний проект у формі інфографіки	Виконання завдання індивідуально за попереднім розподілом тем (5 годин)	20 1-10 балів – інфографіка неструктурована або недостатньо структурована, матеріал презентовано з фактичними помилками або недостатньо чітко 10-15 балів – інфографіка чітка й структурована, наявні незначні фактичні помилки або недоліки у	26

		дизайні, що призводять до складнощів сприйняття інформації. 15-20 балів – структурована, чітка, якісна інфографіка без фактичних помилок та відповідно до Угоди	
Залік			30
Загалом			100

6. Тематичний план дисципліни

	Назва теми	Кількість годин			
		всього	лекцій	Семінарських занять	Письмові завдання
1	Тема 1. «Вступ до європейських студій та еволюція Європейського Союзу»	8	4	4	
2		4	2	2	
3.	Тема 2. «Теорії євроінтеграції та пояснення еволюції ЄС та його торговельної політики в світлі теорій євроінтеграції та загальних теорій міжнародних відносин»	19	6	8	
4		6	4	2	
5	Тема 3. «Торговельна політика ЄС та неторговельні цілі у торговельній політиці» Тема 4. «ЄС та глобальна політика в сфері зміни клімату та захисту навколишнього середовища» Тема 5. «Торгівля, фундаментальні цінності та зовнішні відносини ЄС»	8	2	6	1
	Всього:	65	16	44 (22 у групі)	1

7. Теми лекційних занять

Лекція 1. Вступ до Європейських студій. Основні етапи в історії Євросоюзу. Роль торгівлі в історії ЄС *Гостьова лекція професора Університету Гамбурга др. Карстена Новрота. Орієнтовні теми:*

1. Предмет, тематичні та методичні підходи європейських студій

2. Ідея створення Європейської спільноти вуглецю та сталі як мирного проекту після Другої Світової
3. Торгівля як драйвер еволюції Європейських Спільнот
4. Створення Євросоюзу та Лісабонський договір
5. Виклики на шляху подальшої інтеграції держав ЄС

Лекція 2. Еволюція Спільного Ринку ЄС та Спільної комерційної політики Союзу

Гостьова лекція професора Університету Гамбурга др. Карстена Новрота. Орієнтовні теми:

1. Ключові етапи еволюції Спільного Ринку ЄС
2. «Чотири свободи» та їхнє правове регулювання
3. Виникнення Спільної комерційної політики ЄС
4. Розвиток правового регулювання Спільної комерційної політики ЄС
5. Ключові виклики сучасного етапу розвитку Спільної комерційної політики ЄС

Лекція 3. Торговельна політика ЄС крізь призму теорій МВ та теорій євроінтеграції

1. Ключові положення основних теорій міжнародних відносин (реалізм, лібералізм, конструктивізм)
2. Торговельна політика ЄС в світлі цих теорій
3. Ключові теорії євроінтеграції (ліберальний міжурядовий підхід, неофункціоналізм, багаторівневе управління)
4. Торговельна політика ЄС крізь призму теорій євроінтеграції

Лекція 4. ЄС у світі та роль торгівлі в його глобальній ролі

Гостьова лекція завідувача кафедри міжнародних відносин НАУКМА др. Максима Яковлева. Орієнтовні теми:

1. Яку роль ЄС прагне відігравати в світі?
2. Концептуалізація Євросоюзом своєї ролі та основні теорії євроінтеграції
3. Політики ЄС в різних регіонах світу
4. Роль торгівлі у зовнішньополітичній доктрині ЄС

Лекція 5. Політика розширення та сусідства ЄС

1. Політика розширення, її еволюція та статус-кво
2. Політика сусідства до війни РФ проти України
3. Торговельна лібералізація в контексті політик розширення та сусідства ЄС
4. Вплив війни РФ проти України на політики розширення та сусідства ЄС

Лекція 6. «Глибокі» торговельні угоди ЄС з третіми країнами. Особливості та зв'язки між тематичними галузями. Приклад ПВЗВТ Україна-ЄС

Гостьова лекція професора Університету Гамбурга др. Карстена Новрота. Орієнтовні теми

1. Особливості ПВЗВТ Україна-ЄС як прикладу «глибокої» угоди ЄС з третьою країною
2. Неторговельні цілі в ПВЗВТ Україна-ЄС
3. Використання Євросоюзом торгівлі як важеля для досягнення неторговельних цілей
4. Торгівля і «спільні цінності»

Лекція 7. ЄС та глобальна політика в сфері захисту навколишнього середовища. Європейський Зелений Курс

*Гостьова лекція Олени Маслюківської, доцентки кафедри екології НАУКМА, к.е.н.
Орієнтовні теми:*

1. Внутрішня політика ЄС в сфері охорони навколишнього середовища та боротьби зі зміною клімату
2. Європейський зелений курс
3. Положення про захист навколишнього середовища в Угоді про асоціацію Україна-ЄС

Лекція 8. Російсько-українська війна, вплив на навколишнє середовище та роль ЄС у розбудові України після війни

*Гостьова лекція Олени Маслюківської, доцентки кафедри екології НАУКМА, к.е.н.
Орієнтовні теми:*

1. Вплив війни на екологію
2. Екологічні злочини РФ
3. Стратегії та можливості для допомоги ЄС Україні в сфері навколишнього середовища

Лекція 9. Торгівля та фундаментальні цінності. Еволюція ЄС як нормативного гравця.

Гостьова лекція Анни Хворостянкіної, к.ю.н., координатора у Євразійському міжнародному університеті. Орієнтовні теми

1. Фундаментальні цінності ЄС
2. Зв'язок торгівлі та фундаментальних цінностей у стратегічних документах та політиках ЄС
3. Засоби промотування цінностей за допомогою торговельних угод
4. ЄС як нормативний гравець на сучасному етапі розвитку

8. Теми проведення семінарських занять

Семінар 1. Вступ до європейських студій. Основні етапи в історії ЄС (2 години)

1. Предмет європейських студій
2. Теоретична та методологічна основа європейських студій

3. Європейське співтовариство з вугілля та сталі та ідея його створення
4. Еволюція Співтовариства та створення Європейських Спільнот
5. Роль торгівлі в еволюції ЄС

Семінар 2. Еволюція Спільного Ринку ЄС та Спільної комерційної політики (2 години)

1. Поняття Спільного Ринку. «Чотири свободи»
2. Еволюція «чотирьох свобод» в законодавстві ЄС
3. Створення та еволюція Спільної комерційної політики ЄС
4. Географічне охоплення Спільної комерційної політики
5. Тематичні аспекти Спільної комерційної політики

Семінар 3. Теорії міжнародних відносин та євроінтеграції, і торговельна політика ЄС (2 години)

1. Теоретичні підходи до концептуалізації міжнародних відносин
2. Ліберальний міжурядовий підхід
3. Неофункціоналізм
4. Багаторівневе управління
5. Торговельна політика ЄС крізь призму означених теорій

Семінар 4. ЄС у світі та роль торгівлі у міжнародних відносинах ЄС (2 години)

«Круглий стіл» із др. Максимом Яковлевим, завідувачем Кафедри міжнародних відносин НАУКМА із дискусією про роль ЄС у турбулентному сучасному світі, зміни в міжнародній торгівлі через війну РФ проти України та санкційну відповідь і реакцію різних країн світу.

Семінар 5. Торговельна лібералізація як основа угод про вільну торгівлю ЄС з третіми країнами (2 години)

1. Правова основа укладання Євросоюзом міжнародних договорів
2. Типологія угод про асоціацію між ЄС і третіми країнами
3. Політики, в рамках яких укладаються угоди про асоціацію
4. Компоненти угод про асоціацію

Семінар 6. «Глибокі» торговельні угоди між ЄС і третіми країнам. Особливості та зв'язки між тематичними галузями (2 години)

1. СОТ та криза багатосторонньої торговельної лібералізації (2004-2005р)
2. «Глибока» торговельна лібералізація, причини та сутність
3. Особливості «глибоких» угод ЄС з третіми країнами
4. Основні дисципліни у «глибоких» угодах
5. Проблеми поєднання ЄС «глибоких» угод та підтримки функціонування СОТ

Семінар 7. Угода про асоціацію Україна-ЄС та ПВЗВТ (2 години)

1. Політична асоціація Україна-ЄС
2. Основні дисципліни ПВЗВТ

3. Кондиціональність в Угоді (common values / market access conditionality)
4. Інституційна архітектура Угоди
5. Механізми наближення законодавства України до законодавства ЄС
6. Механізми вирішення спорів

Семінар 8. Європейський зелений курс та політика у галузі навколишнього середовища (2 години)

1. Внутрішня політика ЄС у галузі навколишнього середовища
2. Європейський Зелений Курс та план його втілення
3. Зовнішня політика ЄС в галузі навколишнього середовища
4. Норми щодо навколишнього середовища та сталого розвитку у ПВЗВТ
5. Як ПВЗВТ допомагає ЄС сприяти покращенню захисту навколишнього середовища в Україні?
6. ЄС та післявоєнна відбудова України. Екологічний аспект.

Семінар 9. Торговельна політика ЄС та фундаментальні цінності. ЄС як нормативний гравець (2 години) *Круглий стіл з Анною Хворостянкіною, Євразійський міжнародний університет*

Семінар 10. Розширення ЄС, роль торгівлі та перспективи політики ЄС (2 години)

1. Раунди політики розширення ЄС
2. Митний союз між ЄС і Туреччиною. Складнощі відносин ЄС-Туреччина
3. Стабілізація та асоціація – особливості відносин ЄС та Західних Балкан
4. 20 років стабілізації та асоціації. Складнощі відносин між ЄС та Західними Балканами. Вплив Росії
5. Перспектива членства в ЄС України, Молдови та Грузії та інтеграція в Спільний Ринок

Семінар 11. Політика Сусідства ЄС та відносини Україна-ЄС (2 години)

1. Історія політики сусідства ЄС та роль торгівлі у ній
2. Східне партнерство та складнощі його реалізації. Відносини ЄС з Білоруссю, Вірменією та Азербайджаном і роль торгівлі у них
3. Перегляд Політики Сусідства у 2015 році. Вплив Глобальної стратегії ЄС 2016 року.
4. Розвиток відносин Україна-ЄС в контексті війни з РФ

8. Орієнтовний список інфографік (самостійна робота, кожна інфографіка дублюється українською та англійською мовами)

1. Основні дисципліни ПВЗВТ та їхній внесок до євроінтеграції України
2. Неторгові цілі, які ЄС промотує в рамках ПВЗВТ (з прикладами)
3. Угоди СОТ в ПВЗВТ та їхній внесок до досягнення Євросоюзом неторгових цілей за допомогою ПВЗВТ

4. Угода ПВЗВТ та сприяння дотримання Україною міжнародного права (наприклад, загальні положення щодо міжнародного права, норми СОТ, антикорупційні норми)
5. Угода про технічні бар'єри в торгівлі (ТБТ), її роль в ПВЗВТ та розвитку верховенства права за допомогою торгівлі
6. Неторгові цілі у главі 3 частини IV Угоди «Технічні бар'єри у торгівлі»
7. Неторгові цілі у главі 5 частини IV Угоди «Митні питання і сприяння торгівлі»
8. Принцип прозорості в ПВЗВТ
9. Принцип правової визначеності та ПВЗВТ
10. Неторгові цілі у главі 6 частини IV Угоди «Пілприємства, торгівля послугами та електронна комерція»
11. Ключові положення ПВЗВТ щодо електронної комерції та транскордонного руху капіталу
12. Положення ПВЗВТ про публічні закупівлі та роль ПВЗВТ у реформуванні сектору публічних закупівель в Україні
13. Інструменти досягнення неторгових цілей в рамках ПВЗВТ (правові стандарти, адаптація законодавства України до норм ЄС, кондиціональність)
14. Основні стандарти ПВЗВТ в сфері права інтелектуальної власності
15. Стандарти прозорості в сфері державної допомоги (state aid)
16. Захист навколишнього середовища та ПВЗВТ
17. Ключові виклики для України в контексті реалізації ПВЗВТ
18. Процедури вирішення спорів в Угоді про асоціацію та в контексті ПВЗВТ
19. Перспективи поглиблення інтеграції Україна-ЄС в сфері торгівлі (торгівля індустріальною продукцією, скасування тарифів та мит в контексті війни)
20. ПВЗВТ та війна РФ проти України
21. ПВЗВТ в контексті політики розширення ЄС
22. Заходи ЄС щодо підтримки економіки України під час війни
23. Економічні реформи в рамках Ukraine Facility
24. «Коридори солідарності» Україна-ЄС та їхня роль у подальшій інтеграції України до Євросоюзу
25. Таймлайн протестів проти повної лібералізації торгівлі Україна-ЄС в сусідніх країнах
26. Автономні торговельні заходи ЄС на користь України (2014-2025)
27. Автономні торговельні заходи ЄС на користь України (2022-2025)
28. Повне членство у Спільному Ринку ЄС як етап на шляху до членства України в ЄС

Список літератури для підготовки до семінарських занять

Тема 1. Вступ до Європейських студій та еволюція Європейського Союзу (семінар 1)

Calhoun, C. (2003) European Studies: Always Already There and Still in Formation. *Comparative European Politics* 1, pp. 5-20.

European Union (n.d.) *History of the EU*. Available at: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu_en.

Тема 2. Теорії євроінтеграції та пояснення еволюції ЄС та його торговельної політики в світлі теорій євроінтеграції та загальних теорій міжнародних відносин (семінари 2-3)

Dunn, N. (2012) Neo-Functionalism and the European Union. *E-International Relations*. Available at: <https://www.e-ir.info/2012/11/28/neo-functionalism-and-the-european-union/>.

Hooghe, L., Marks, G. (2019) Grand theories of European integration in the twenty-first century. *Journal of European Public Policy* 26(8), pp. 1113-1133.

Jensen, C.S. (2016) Neo-functionalism. In: M. Cini, et al. (eds) *European Union Politics*. Oxford: OUP, available at: <https://books.google.com/books?hl=ru&lr=&id=qTM0CwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA53&dq=neofunctionalism+EU&ots=1i2iUs3Ywh&sig=PMYm7cjRPs4rI5OLmIC9kZMvDXo#v=onepage&q=neofunctionalism%20EU&f=false> (p. 53).

Moravcsik, A. (1993) Preferences and Power in the European Community: A Liberal Intergovernmentalist Approach. *Journal of Common Market Studies*, Vol. 31(4), pp. 473-524.

Niemann, A. (2013) EU External Trade and the Treaty of Lisbon: A Revised Neofunctionalist Approach. *Journal of Contemporary European Research* 9(4). Available at: <https://www.jcer.net/index.php/jcer/article/view/461/434>.

Тема 3. Торговельна політика ЄС та неторговельні цілі у торговельній політиці (семінари 4-7)

Borchert, I., Conconi, P., Di Ubaldo, M., Herghelegiu, C. (2020, 5 May) EU trade policies: carrot-and-stick mechanisms in the pursuit of non-trade policy objectives. *CERP Discussion Paper*. Available at: <https://voxeu.org/article/eu-trade-policies-carrot-and-stick-mechanisms-pursuit-non-trade-policy-objectives>.

Damro, M. (2012) Market Power Europe. *Journal of European Public Policy* 19(5), pp. 682-699.

Petrov, R., Van Der Loo, G., Van Elsuwege, P. (2015) The EU-Ukraine Association Agreement: A New Legal Instrument of Integration without Membership. *Kyiv-Mohyla Law and Politics Journal*, Vol.1. Available at: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7874/Petrov_The_EU-Ukraine_Association.pdf?sequence=5&isAllowed=y.

Van der Loo, G., Van Elsuwege, P. (2022) The EU-Ukraine Association Agreement and Ukraine's EU Membership Application Still Fit for Purpose? *Egmont Institute Discussion Paper*. Available at: https://epc.eu/content/PDF/2022/Ukraine_DP.pdf.

Van Elsuwege, P., Chamon, M. (2019) The meaning of association under EU law. A study on the law and practice of EU association agreements. *European Parliament*. Available at:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/608861/IPOL_STU\(2019\)608861_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/608861/IPOL_STU(2019)608861_EN.pdf)

Тема 4. ЄС та глобальна політика в сфері зміни клімату та захисту навколишнього середовища (семінар 8)

Belardo, T. (2021, 13 July) What you need to know about the European Green Deal – and what comes next. *World European Forum*. Available at: <https://www.weforum.org/agenda/2021/07/what-you-need-to-know-about-the-european-green-deal-and-what-comes-next/>.

Elkerbout, M., et al. (2020) The European Green Deal after Corona: Implications for EU Climate Policy. *CEPS Policy Insights* 2020/06. Available at: https://www.researchgate.net/profile/Vasileios-Rizos/publication/351416850_The_European_Green_Deal_after_Corona_Implications_for_EU_climate_policy/links/60968b0b92851c490fc4d8d7/The-European-Green-Deal-after-Corona-Implications-for-EU-climate-policy.pdf.

Morin, J., Jinnah, S. (2018) The untapped potential of preferential trade agreements for climate governance. *Environmental Politics* 27(3), pp. 541-565.

Тема 5. Торгівля, фундаментальні цінності та зовнішні відносини ЄС (семінари 9-11)

Economides, S. (2020) From fatigue to resistance: EU enlargement and the Western Balkans. *Dahrendorf Forum. Debating Europe*. Available at: http://eprints.lse.ac.uk/104393/1/Economides_from_fatigue_to_resistance_published.pdf.

Pelkmans, J. (2020) Linking “values” to EU trade policy – a good idea? *European Law Journal* 26(5-6). Available at: https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/eulj.12409?casa_token=hj2ioy_jCZgAAAAA%3AhCIDRZ0qvXbJj696TLXe8K0PZeWd4MLcTbG1BKxF5fP87LwegaVdOUfuHGtLDDcTPdWMn7YFnokVao.

Rabinovych, M. (2021) Failing forward and EU foreign policy: the dynamics of ‘integration without membership’ in the Eastern Neighbourhood. *Journal of European Public Policy* 28(10), pp.1688-1705.

Rabinovych, M., Novakova, Z. (2019) The Future of Values in the EU Global Strategy 2020. *Real Institute Elcano*. Available at: <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/the-future-of-values-in-the-eu-global-strategy-2020>.

Velutti, S. (2016) The Promotion and Integration of Human Rights in EU External Trade Relations. *Utrecht Journal of International and European Law* 32(83). Available at: <https://utrechtjournal.org/articles/10.5334/ujiel.342>.